

O'ZBEKISTONDA NODAVLAT BANKLARNING O'RNI

Saparbayeva Marjona Ulug'bek qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti Iqtisodiyot fakulteti "Bank ishi" yo'nalishi 2538-guruhi talabasi

Mavzu dolzarbligi: Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida nodavlat (xususiy) banklarning tutgan o'ri, ularning moliyaviy tizim rivojiga qo'shayotgan hissi, afzalliklari, muammolari va istiqbollari tahlil qilingan. So'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar natijasida nodavlat banklarning faolligi ortib, raqobat muhiti kuchaygan, raqamli texnologiyalar keng joriy etila boshlagan. Mazkur tadqiqot nodavlat banklarining iqtisodiyotdagi strategik ahamiyatini chuqur yoritadi va ularning bank tizimidagi mavqeini mustahkamlash bo'yicha tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: Nodavlat banklar, xususiy banklar, moliyaviy tizim, kreditlash, iqtisodiy o'sish, innovatsion texnologiyalar, fintech, raqobat, investitsiya.

Kirish

O'zbekiston iqtisodiyotida bank tizimi moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, tadbirkorlikni rivojlantirish va investitsiyalarni jalb etishda markaziy o'rin tutadi. Mamlakatda banklar davlat va nodavlat (xususiy) shaklida faoliyat yuritadi. So'nggi yillarda yangi iqtisodiy siyosat, biznes uchun yaratilgan qulay shart-sharoitlar va moliyaviy bozorni erkinlashtirish natijasida nodavlat banklarning roli sezilarli darajada ortdi.

Nodavlat banklar o'z innovatsion yondashuvi, moslashuvchan boshqaruv tizimi va xizmatlar sifati bilan iqtisodiy jarayonlarda faollik ko'rsatmoqda. Mazkur maqolada nodavlat banklarning rivojlanish bosqichlari, iqtisodiyotdagi o'ri, afzalliklari, mavjud muammolari va kelajak istiqbollari batafsil tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. Nodavlat banklarning mohiyati va vazifalari

Nodavlat banklar — davlat ulushiga ega bo'lmagan, xususiy tadbirkorlar yoki aksiyadorlar tomonidan boshqariladigan tijorat banklaridir. Ularning asosiy maqsadi — mijozlarga sifatli moliyaviy xizmat ko'rsatish, investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiyotning turli tarmoqlarini kreditlashdir.

Ularning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- iqtisodiyotning real sektorini kreditlash;
- aholining jamg'armalarini jalb qilish;
- innovatsion bank xizmatlarini joriy etish;
- moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish;
- xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik qilish.

2. O'zbekistonda nodavlat banklarning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari

O'zbekistonda mustaqillikdan keyin bank tizimi tubdan isloh qilina boshladi. 1990-yillarning o'rtalaridan boshlab xususiy banklar tashkil etila boshladi. So'nggi yillarda iqtisodiy liberallashtirish siyosati natijasida bu jarayon yanada jadallashdi.

Rivojlanish bosqichlari:

1. **1991–2000-yillar** — bank tizimining shakllanishi.
2. **2000–2016-yillar** — modernizatsiya davri, elektron to‘lov tizimlarining rivojlanishi.
3. **2017–2025-yillar** — keng ko‘lamli iqtisodiy islohotlar tufayli nodavlat banklar ulushining ortishi.

Kapitalbank, Hamkorbank, Trastbank, Universalbank kabi nodavlat banklar bugungi kunda moliyaviy bozorning faol ishtirokchisiga aylangan.

3. Nodavlat banklarning iqtisodiyotdagi o‘rni

3.1. Raqobat muhitini kuchaytirish

Xususiy banklar bozor iqtisodiyotining muhim elementi bo‘lib, sog‘lom raqobatni kuchaytiradi. Bu esa xizmatlar sifati va tezkorligini oshiradi.

3.2. Tadbirkorlikni moliyalashtirish

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik nodavlat banklar faoliyatiga ko‘proq tayanadi. Ular moslashuvchan va qulay kredit turlarini taklif qiladi.

3.3. Investitsiyalarni jalb qilish

Xorijiy investorlar bilan hamkorlik qilish orqali nodavlat banklar iqtisodiyotga qo‘shimcha moliyaviy oqim kiritadi.

3.4. Raqamli texnologiyalarni joriy etish

Fintech bozorining rivojlanishida nodavlat banklarning hissasi katta. Ular mobil bank ilovalari, onlayn to‘lov tizimlari va sun‘iy intellekt asosidagi xizmatlarni faol joriy etmoqda.

4. Nodavlat banklarning afzalliklari

- Boshqaruvning moslashuvchanligi;
- Xizmat ko‘rsatishda tezkorlik;
- Zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish;
- Xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan bevosita hamkorlik;
- Mijoz ehtiyojiga mos xizmatlar taklifi.

5. Nodavlat banklar faoliyatida uchraydigan muammolar

- Kapital yetishmovchiligi;
- Raqobatning kuchayishi;
- Risklarni boshqarish tizimlarining to‘liq rivojlanmaganligi;
- Aholi moliyaviy savodxonligi yetarli emasligi;
- Ba’zi banklarda xizmat sifati barqaror emasligi.

6. Nodavlat banklarning istiqboli

Kelajakda moliyaviy bozorning to‘liq erkinlashtirilishi, xalqaro tizimlarga integratsiya, fintech texnologiyalarining rivoji nodavlat banklar mavqeini yanada oshiradi.

Asosiy yoʻnalishlar quyidagicha:

- raqamli bank xizmatlarini kengaytirish;
- global banklar bilan hamkorlikni kuchaytirish;
- moliyaviy inklyuzivlikni oshirish;
- xalqaro standartlarga mos boshqaruv tizimini shakllantirish.

Bank nomi	Bank reytingi	Reyting boyicha prognoz	Taqdim etilgan vaqti	Oxirgi o'zgartirilgan sana
"InFinbank" ATB	uzA	Barqaror	01.07.2024	05.07.2024
"Ipak yo'li bank" AITB	uzA+	ijobiy	01.06.2024	05.06.2024
"KDB Bank Uzbekistan" AJ	uzA+	Barqaror	01.06.2024	05.06.2024
"Mikrokreditbank" ATB	uzA+	Barqaror	01.07.2024	05.10.2024
"O'z sanoatqurilishbank" ATB	uzA+	Barqaror	01.06.2024	05.06.2024
"Orient Finans bank" XATB	uzA+	Ijobiy	20.06.2024	05.06.2024
"Trastbank" XAB	uzA+	Ijobiy	07.06.2024	05.06.2024
"Ziraat Bank Uzbekistan"	uzA	Barqaror	10.07.2023	10.07.2023
"Agrobank" ATB	uzA+	Ijobiy	01.06.2024	05.06.2024
"Octobank" AJ	uzA	Barqaror	01.09.2024	05.09.2024
"Kapitalbank" ATB	uzA+	Barqaror	01.05.2024	05.05.2024
"Universalbank" XATB	uzA	Barqaror	01.06.2024	05.06.2024
"Asaka" ATB	uzA+	Barqaror	01.09.2022	01.09.2022
"Xalq bank" ATB	uzA	Barqaror	29.06.2017	22.02.2018
"Ipoteka" ATIB	uzA+	Barqaror	01.08.2019	01.02.2020
"Turonbank" ATB	uzA+	Barqaror	19.07.2024	05.07.2024
BRB	uzA+	Barqaror	01.07.2024	01.07.2024
"Aloqabank" ATB	uzA+	Barqaror	01.06.2024	01.06.2024
Garantbank	uzA	Barqaror	01.12.2024	05.12.2024
"Asia Alliance Bank" ATB	uzA+	Barqaror	01.05.2023	01.05.2023

Xulosa

O'zbekistonda nodavlat banklar iqtisodiyotning muhim bo'g'ini bo'lib, moliyaviy tizimning barqarorligini ta'minlash, raqobatni kuchaytirish, innovatsiyalarni joriy etish va tadbirkorlikni

rivojlantirishda katta rol o'ynamoqda. Yangi iqtisodiy islohotlar xususiy banklar faoliyatini qo'llab-quvvatlab, ularning bozor ulushini oshirishga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, nodavlat banklarning samarali faoliyati O'zbekistonning moliyaviy tizimini barqaror rivojlantirish va iqtisodiyotning modernizatsiya jarayonini jadallashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma'lumotlari.
2. "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonun.
3. Oliy ta'lim darsliklari va ilmiy maqolalar.
4. Xalqaro moliya institutlari hisobotlari.